

Wie stapt er weer in een A-jol?

Voordat niemand meer weet waar de zeiltekens A en AJ voor staan is er een werkgroep in actie gekomen om de Akkrumer jol van de vergetelheid te redden. Ooit voeren er maar liefst 650 bootjes van dit type rond – tot in Curaçao aan toe! Door **Klaas Smit**

‘Honderden Akkrumer jollen zijn er gebouwd aan de Meinesloot in Akkrum,’ vertelt Tom Yntema, ‘maar veel aandacht was er niet meer voor. Dat willen wij graag veranderen.’ Yntema is een van de drijvende krachten achter de Werkgroep Akkrumer jol. ‘Vanuit de Akkrumer Watersportvereniging waarbij ik ook betrokken ben, is het idee ontstaan om de belangstelling voor de A-jol weer op te wekken.’ Naast Yntema zijn ook Erik Klaassen en Ton Gerritsen betrokken bij de werkgroep, die als doel heeft zelf een aantal jollen in bezit te krijgen om daarmee het water op te gaan. Maar de initiatiefnemers willen ook eigenaren ondersteunen bij het in stand houden van hun jol. ‘Op dit moment ligt onze prioriteit bij het opknappen van een aantal jollen, de schoonheid ervan demonstreren en evenementen organiseren,’ zegt Tom Yntema. ‘Daarnaast willen we van de werkgroep een stichting maken, waarin we onze eigen jollen kunnen onderbrengen. Het doel van de stichting zal zijn de jollen in een goede staat van onderhoud krijgen en houden, en er zoveel mogelijk mensen in laten zeilen.’

In bezit

‘We hebben als werkgroep nu zeven jollen in eigendom,’ zegt Ton Gerritsen. ‘De A101 is zeilklaar en ziet er prachtig uit. De A58, A70, A104 en AJ103 worden opgeknapt en we hebben nog twee A-jollen in de loods staan. Elke jol heeft

een eigen verhaal en naast de boten willen we ook die verhalen bewaren. De A104 bijvoorbeeld hebben we uit Urk opgehaald bij een mevrouw die hem al heel lang in bezit had. Haar vader had de jol gekocht om ermee te vissen, maar voor hij het water op kon met de boot, werd haar vader ziek. Deze jol wordt nu opgeknapt door iemand van de werkgroep die vroeger zelf een werf heeft gehad. Een andere jol, de A70, was nog maar kort in bezit van degenen van wie wij hem hebben overgenomen. Zij moesten eerst nog zeilles krijgen voor ze ermee konden varen, maar dat kwam niet van de grond. Toen ze hoorden van ons initiatief, mochten wij de jol hebben. Ze blijven betrokken en helpen mee met het onderhoud en wij zorgen ervoor dat ze alsnog zeilles krijgen wanneer de A70 weer vaart.’

Goede zeiler

Erik Klaassen heeft zelf de A72. ‘Een A-jol zeilt heerlijk,’ zegt Erik Klaassen. ‘Het is een fijn en smal bootje dat een Zestienkwadraat kan bijhouden, ook al is het veel kleiner. Het is wendbaar en geen waterschepper, mede dankzij de gangboorden en de waterkering die overgaat in de kuiprand. Ze zijn oorspronkelijk gemaakt voor de poelen en slootjes in de buurt van Akkrum. Maar grotere meren zoals het Sneekermeer of Heegermeer oversteken kan ook prima, zolang de golven niet echt hoog zijn. Om lekker te kunnen

links: Nieuw gebouwde AJ-jollen in de jaren zestig

boven: AJ-jollen in een wedstrijd

onder: Folder van Jachtwerf Oost, werf van de jol

zeilen in een A-jol moet je wel wat zeilervaring hebben; met veel wind is het geen vergeeflijk bootje. De kleinere AJ-jol heeft wat meer moeite met golfslag. Zo is er een verhaal bekend van een AJ-jol die tijdens de Sneekweek bijna ten onder ging in de hekgolven van een Regenboog.’

Werkklasse

‘De jollen zijn Akkrumer cultuurgood en dat willen we graag behouden,’ zegt Klaassen. In totaal liepen er vijfhonderd A-jollen van stapel en 150 AJ-jollen. Akkrumer jollen zijn geen eenheidsklasse, maar een werkklasse: alle jollen zijn bij Jachtwerf Oost gebouwd. Op deze plek worden al meer dan een eeuw schepen gebouwd en geres-

A EN AJ

Er zijn twee typen Akkrumer jollen: de A en de AJ. De A-jol heeft een lengte van 5 meter, heeft een doorgestoken roer en een achterdekje. De AJ, Akkrumer Jeugdjol, is met zijn lengte van 4 meter wat korter en heeft een aangehangen roer direct aan de spiegel. Beide typen hebben een vaste kiel, maar zijn wel goed trailerbaar.

taureerd. Tot een faillissement in 1932 was het de werf van H.E. Wester. Albert Wedman was werknemer bij Wester en hij nam samen met zijn compagnon Tjessie Oosterbaan in 1932 de werf over. Het verhaal gaat dat Albert in 1934 tijdens de maaltijd tegen zijn vrouw zei: ‘Kijk, zo’n schouwtje dat daar ligt, zou ik nog wel eens als jol willen bouwen.’

Op het oog

Wedman maakte een vlak met een scherpe punt en tilde dat voor en achter iets omhoog. Tussen de balken van het plafond en het vlak zette hij stempels zodat het bleef liggen. Daarna plaatste hij de spiegel en stevenbalk en maakte drie overnaadse gangen om het geheel heen. Een voordekje, achterdekje en gangboorden om op te

zitten vervolmaakten de nieuwe boot. Na de oorlog verliet Oosterbaan de werf en ging Wedman onder eigen naam verder. In 1958 nam Wobbe Oost de werf van de 68-jarige Wedman over en zette de bouw van Akkrumer jollen voort. ‘Wedman bouwde zijn jollen op het oog,’ zegt Ton Gerritsen. ‘De lengtes varieerden van 3,50 m tot 6 m. De lengte van een plank bepaalde hoe lang de boot werd. Wobbe Oost ging echter werken met vaste maten en met mallen. Zijn A-jol werd 5 m lang en de AJ-jol 4 m.’ Wobbe Oost overleed (veel te jong) in 1963. Zijn zoon Louw van 18 jaar nam de werf over, maar op papier was zijn moeder eigenaar van de werf. Jelle van Kampen was de scheepstimmerman en leermeester van Louw en samen hebben ze honderden Akkrumer jollen gebouwd. Niet alleen in Friesland, ook vanuit het westen van Nederland groeide de belangstelling voor deze jollen. Zo werden op de Hiswa van 1958 vijftien

Akkrumer jollen verkocht. In 1960 gingen zes jeugdijollen op een Shelltanker naar Curaçao om de kinderen van het personeel van de oliemaatschappij te leren zeilen. Dat beviel zo goed dat in 1967 een tweede serie van zes werd besteld door Shell. Albert Wedman kwam nog regelmatig op de werf en kon het goed vinden met Louw Oost. Toen Louw een jaar bezig was, concludeerde Wedman dat Louw de jollen net zo goed bouwde als hij vroeger zelf had gedaan.

Bouwwijze

In de eerste jaren, van 1934 tot 1936, werden de jollen geheel uit eikenhout gemaakt. ‘Later werd het vlak gemaakt uit mahonie delen,’ zegt Erik Klaassen. ‘Uiteindelijk maakten ze het vlak van hechthout. De gangen zijn van mahonie

links: De A82 op het water (Foto Dirk Branbergen)

boven: Model van een Akkrumer jol (Collectie Fries Scheepvaartmuseum)

onder: Restauratie van de jol A101, let op het platte vlak en zie de gelijkenis met een schouw

en de spiegel, de stevenbalk, leggers en spanten van eiken. Het dek is weer van mahonie latten, net als de kuiprand. Een A-jol heeft, net als een schouw, geen kielbalk, maar een scheg waarachter het roer zit. Onder de jol zit een vaste kiel, verzwaard met 25 kg lood. De zeilen zijn altijd gemaakt door Zeilmakerij Molenaar in Grou.’

Stap aan boord

‘Er worden al een tijdje geen nieuwe Akkrumer jollen meer gebouwd,’ zegt Tom Yntema. ‘Inmiddels is Wolter Oost, zoon van Louw, eigenaar van de werf. De familie is nog wel steeds betrokken bij “hun” Akkrumer jollen. De dochter van Louw, Gretha Oost, heeft de A101 in bezit, de enige gerestaureerde A-jol bij de werkgroep.’ De werkgroep heeft zich in 2025 op verschillende momenten en markten in en rond het dorp Akkrum gepresenteerd met een aantal jollen. ‘We hadden veel aanloop,’ zegt Tom Yntema.

‘Belangstelling is er zeker en herkenning des te meer. Velen vertelden verhalen over jollen die ze vroeger zelf in bezit hadden. Maar we zouden graag met meer jolleneigenaren en -liefhebbers in contact komen, om dit varend erfgoed weer actueel te maken. We knappen deze winter drie jollen op en richten een stichting op. Hoe we onze activiteiten daarna precies gaan vormgeven, daarvoor kunnen we nog wat ideeën gebruiken. Misschien gaan we wel net als de Stichting Friese Tjottervloot uit Heeg beginnen met een varend donateurschap: zo vaak zeilen als je maar wilt voor een vast bedrag per jaar!’

Wil je meer weten of actief worden, neem dan contact op met de werkgroep via akkrumerjol@gmail.com

Bron: Voor een deel van de informatie in dit artikel is dankbaar gebruikgemaakt van het Jaarboek 1983 van het Fries Scheepvaart Museum en Oudheidkamer